

Hitelezési folyamatok

2016. május

Hitelezési folyamatok

2016. május

Hitelezési folyamatok

(2016. május)

Az elemzést készítette: Bálint Máté, Fellner Zita
(Pénzügyi rendszer elemzése igazgatóság)

A kiadványt jóváhagyta: Nagy Márton alelnök

Kiadja: Magyar Nemzeti Bank

Felelős kiadó: Hergár Eszter

1054 Budapest, Szabadság tér 9.

www.mnb.hu

A Hitelezési folyamatok című kiadvány célja, hogy átfogó képet mutasson a hitelezés legfrissebb trendjeinek alakulásáról, valamint segítséget nyújtson ezen folyamatok megfelelő értelmezéséhez. Ennek érdekében részletesen bemutatja a hitelaggregátumok, a bankok által észlelt hitelkereslet, valamint a hitelezési feltételek alakulását. A hitelezési feltételeken belül megkülönböztetünk ár és nem ár jellegű feltételeket. A nem ár jellegű feltételek azt befolyásolják, hogyan alakul a bankok által hitelképesnek tartott ügyfelek köre, és azok milyen feltételek mellett juthatnak hitelhez. Az ár jellegű feltételek pedig azt mutatják, hogy a hitelképes vállalatok milyen áron juthatnak hitelhez. Az elemzés ezenkívül a Pénzügyi Kondíciós Index (PKI) segítségével összefoglalja a pénzügyi közvetítőrendszer gazdaságra gyakorolt hatását. Az elemzésben vizsgált főbb statisztikák az alábbiak.

- A hitelaggregátumok a gazdasági szereplők hitelállományának mennyiségi alakulását ismertetik a hitelintézeti szektor mérlegstatisztikái alapján. Az új kihelyezések volumene és a hitelintézeti hitelek árfolyamhatásoktól megtisztított nettó állományváltozása egyaránt bemutatásra kerül. 2013 negyedik negyedévével az elemzés a teljes hitelintézeti szektor (bankrendszer és fiókok, szövetkezeti hitelintézetek) hitelezési folyamatait mutatja be.*
- A nem ár jellegű hitelezési feltételek változása kvalitatív módon jelenik meg a Hitelezési felmérés alapján, amelyben az adott szegmensben aktív bankok – melyek együtt 80–90 százalékát fedik le a hitelpiacnak – adnak indikációt a változás irányára a viszonyítási időszakhoz képest. A Hitelezési felmérésben ár jellegű feltételek – a forrásköltség feletti felár, a kockázatos hiteleken lévő prémium, illetve a felszámolt díjak – is szerepelnek kvalitatív módon.*
- A kamatstatisztikák a hitelintézeti új megvalósult kihelyezések szerződésösszegével súlyozott aggregált kamatait, azaz ár jellegű feltételeit tartalmazzák. A hitelkamat felbontható referenciakamatra, illetve referenciakamat feletti felárra.*
- A Hitelezési felmérés alapján az adott szegmensben aktív bankok az általuk észlelt hitelkereslet alakulására, várakozásaikra a Hitelezési felmérésben válaszolnak kvalitatív módon. Hasonlóan a hitelezési feltételekhez, a bankok a változás irányára adnak indikációt.*

A hitelezési folyamatokat leíró indikátorok és a Pénzügyi Kondíciós Index módszertanáról az elemzés végén található melléklet ad részletes tájékoztatást. A kiadványon belül a Hitelezési felmérés eredményeit fókuszáltan mutatjuk be, de a kérdésekre adott válaszokat, illetve az eredményeken alapuló ábrakészletet az MNB honlapján a Hitelezési felmérés oldalon teljes körűen publikáljuk.

TARTALOMJEGYZÉK

1. Vezetői összefoglaló	5
2. Hitelezési folyamatok a vállalati szegmensben	6
3. Hitelezési folyamatok a háztartási szegmensben	11
4. Melléklet: Módszertani megjegyzések	16

1. VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓ

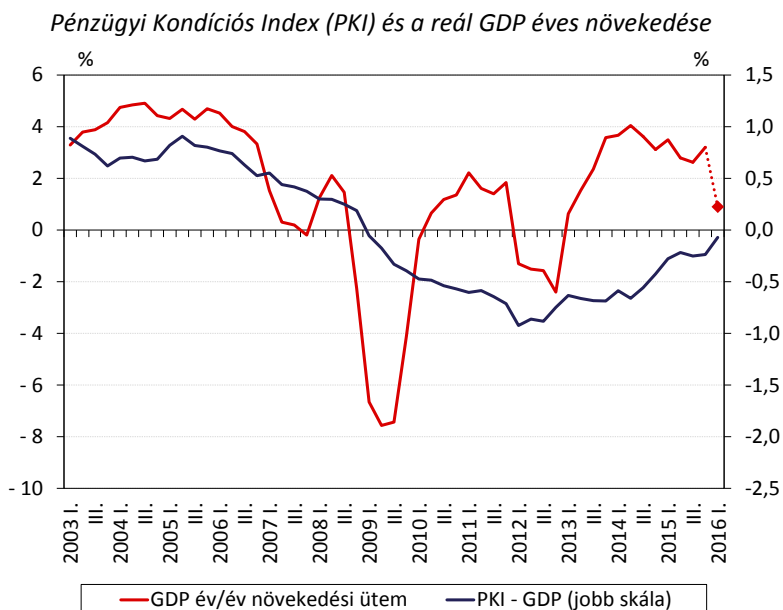
2016 első negyedében 94 milliárd forinttal nőtt a hitelintézetek nem pénzügyi vállalatoknak nyújtott hitelállománya, amihez érdemben hozzájárultak a korábban leszerződött hitelkeret-megállapodások lehívásai is. A hitelezési alapfolyamatokat leginkább megragadó kkv-hitelezés 3,4 százalékkal bővült éves összevetésben március végén, míg a teljes vállalati hitelállomány 2,4 százalékkal mérséklődött. A Növekedési Hitelprogram második és harmadik szakaszaiban leszerződött hitelek folyósítása együttesen mintegy 27 milliárd forinttal járult hozzá a tranzakciók bővüléséhez 2016 első negyedében.

A bankok Hitelezési felmérésre adott válaszai alapján enyhültek a vállalati hitelfeltételek, ehhez a gazdasági kilátások javulása mellett a piaci részesedési célok és a kockázati tolerancia megváltozása is hozzájárult. Az enyhítés az árjellegű feltételekben nyilvánult meg. Mindezek alátámasztják, hogy a bankadó 2016. évi csökkentése és a hitelezési aktivitáshoz kötött kamatcsereügylet (HIRS) bevezetése érdemben elősegíthetik a hitelezési feltételek lazítását. A felmérésben részt vevő bankok inkább a rövid futamidejű hitelek iránti kereslet élénkülését érzékelték az első negyedévben, ugyanakkor előretekintve döntő hányaduk a hosszú lejáratú hitelek iránti kereslet bővülését is várja. A forintHITELEK átlagos finanszírozási költsége tovább mérséklődött a vizsgált időszakban, de ez elsősorban a nagy összegű hitelek felárának jelentős csökkenésének köszönhető. A forintban nyújtott hitelek átlagos felára így historikus és nemzetközi összehasonlításban is kiugróan alacsony szintet ért el Magyarországon.

Az új háztartási hitelszerződések volumene 24 százalékkal nőtt éves összehasonlításban, emellett a hitelállomány mintegy 71 milliárd forinttal csökkent a folyósítások és törlesztések eredőjeként 2016 első negyedében, ami összességében 5,4 százalékos állománycsökkenést eredményez éves összevetésben. A Hitelezési felmérésre adott banki válaszok alapján az első negyedévben változatlanok maradtak a hitelkínálati feltételek mind a lakáscélú, mind pedig a fogyasztási szegmensben. A felmérés alapján a lakáshitelek iránti keresletbővülés ugyan az év elején elmaradt a korábbi várakozásoktól, előretekintve azonban az intézmények teljes köre élénkülésre számít. Az új lakáscélú hitelek teljes hitelköltsége és kamatfelára változatlan maradt mind a fix, mind pedig a változó kamatozású hitelek esetében is.

A Családok Otthonteremtési Kedvezménye jelentős hatást gyakorolhat háztartási hitelfelvételre. Az érdeklődők közel fele igénybe venné a kedvezményes hitel lehetőségét. Egyelőre leginkább a már jelenleg is nagycsaládosok tervezik igénybe venni a kedvezményt.

A vállalati és a háztartási szegmens hitelezési folyamatait összegző Pénzügyi Kondíciós Index alapján a bankrendszer hitelezési aktivitásán keresztül megközelítőleg semleges hatást gyakorolt a reálgazdaság éves bővülésére.

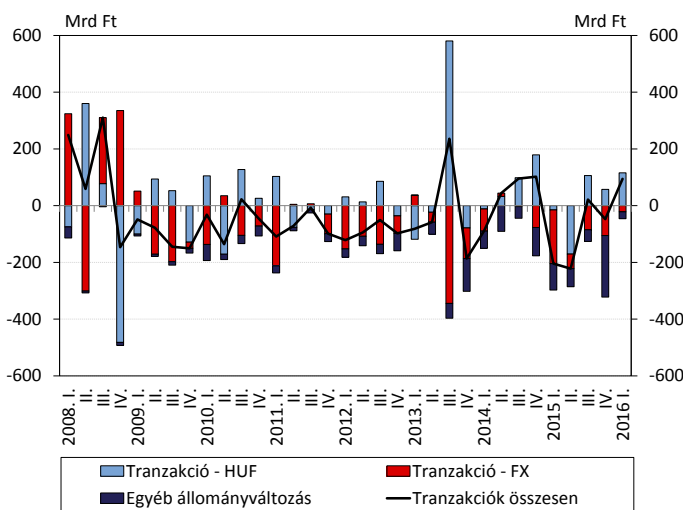

Megjegyzés: A PKI-mutató a bankrendszer hitelezési tevékenységén keresztül hozzájárulását mutatja a GDP éves növekedési üteméhez. A mutató revidált módszertan alapján újra lett számolva. A reál GDP éves növekedési ütemének 2016. I. negyedévi adata a KSH előzetes becslése. Forrás: MNB, KSH.

2. HITELEZÉSI FOLYAMATOK A VÁLLALATI SZEGMENSZEN

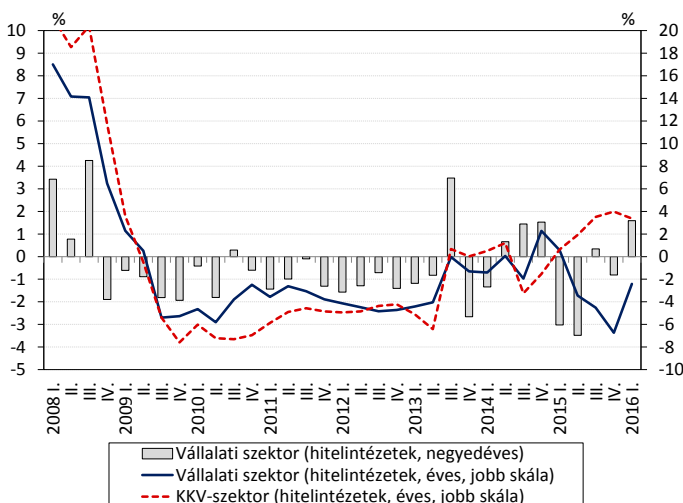
2016 első negyedében 94 milliárd forinttal nőtt a hitelintézetek vállalati hitelállománya a tranzakciók eredőjeként. A hitelállomány éves összevetésben 2,4 százalékkal csökkent március végére a tranzakciók hatására. Az éves dinamikában ugyanakkor még tükröződik a 2015 végi portfóliótisztítás hatása is. A teljes állomány mérséklődésével szemben a kkv-szektor hitelállománya éves összehasonlításban 3,4 százalékkal bővült. A Hitelezési felmérésre adott banki válaszok alapján ismét enyhültek a vállalati hitelek feltételei a negyedév során, amit a következő félévben további enyhítés követhet. Az első negyedévben a bankok főleg a forint és a rövid lejáratú hitelek keresletének élénkülését érzékelték, amit 2016 második és harmadik negyedévében további keresletbővülés követhet elsősorban a hosszú lejáratú forinthitelek iránt. A vállalati forinthitelek új szerződéskötéseinek átlagos finanszírozási költsége tovább mérséklődött a negyedév során, elsősorban a nagy összegű hitelek felárcsökkenése miatt. Az átlagos forintfelárak így historikus és nemzetközi összehasonlításban is kiugróan alacsony szintet értek el, de ez az eredmény elsősorban a technikai összetételhatásra vezethető vissza.

1. ábra: A vállalati hitelállomány nettó negyedéves változása denomináció szerint

Megjegyzés: Szezonálisan nem igazított, egyedi intézményi hatásoktól szűrt és árfolyamhatással gördítetten korrigált nettó hitelállomány-változás. Forrás: MNB.

2. ábra: A teljes vállalati és a kkv-szektor hitelállományának növekedési üteme

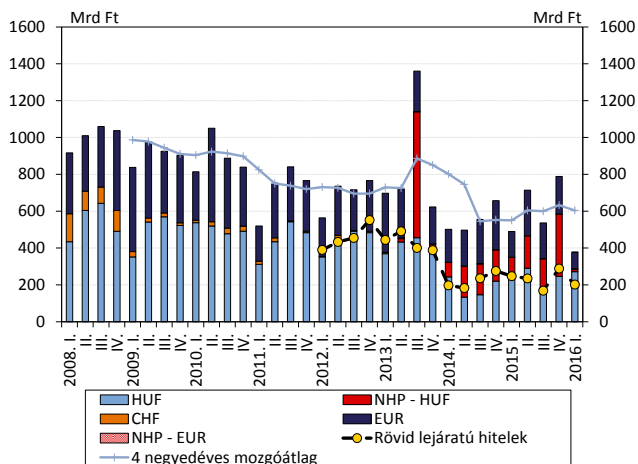
Megjegyzés: Tranzakció alapú, a kkv-szektor 2015 IV. előtt bankrendszeri adatok alapján becsülve. Forrás: MNB.

Hazai vállalati hitelezés

Jelentősen nőtt a vállalati hitelállomány az első negyedévben. A hitelintézetek vállalati hitelállománya 94 milliárd forinttal nőtt a tranzakciók hatására 2016 első negyedévében (1. ábra). Denominációs bontás szerint a forinthitelek 116 milliárd forinttal bővültek, míg a devizahitelek összesen 22 milliárd forinttal csökkentek a vizsgált időszakban. A Növekedési Hitelprogram második szakaszában szerződött hitelek az első negyedévben a folyósítások és törlesztések eredőjeként 11 milliárd forinttal járultak hozzá a tranzakciók növekedéséhez, míg a harmadik szakaszban kibocsátott hitelek mintegy 15 milliárd forinttal. A tranzakciókon felül a leírások és átsorolások (egyéb állományváltozás) összesen 24 milliárd forinttal csökkentették a nem pénzügyi vállalatok hitelállományát. A 2015-ben magas szintre emelkedett, le nem hívott hitelkeretek volumene a negyedév folyamán 72 milliárd forinttal csökkent, ami elsősorban a folyószámlahitelek állományának bővülésében jelentkezett. A folyószámlahitel-állomány 123 milliárd forinttal tett ki többet, mint 2015. december végén. A negyedév során megfigyelt állománynövekedés így elsősorban már korábban leszerződött hitelek és hitelkeretek folyósításából adódott.

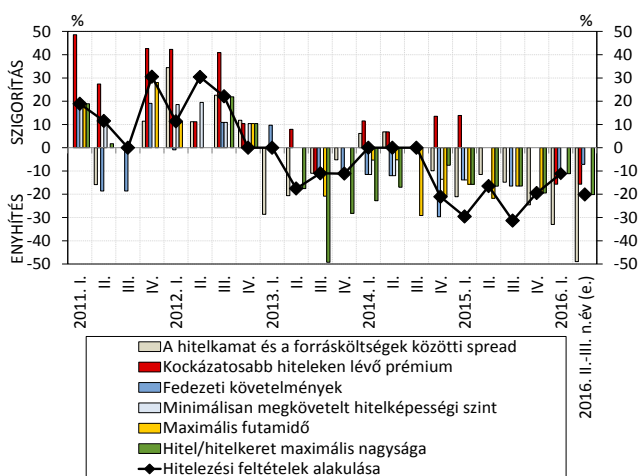
A vállalati hitelezés éves dinamikája jelentősen javult, részben bázishatás eredményeként. A hitelintézetek vállalati hiteleinek állományleépülési üteme 2,4 százalékot tett ki 2016 első negyedévének végén (2. ábra). Márciusban egy nagyobb volumenű egyedi tétel került ki a bázisból, ami kiegészülve a negyedév pozitív tranzakcióival, az állományváltozás éves ütemét érdemben javította. Az állomány éves változásának ugyanakkor még mindig részét képezi az MKB szanalási akciótervének keretében megvalósult portfólióleválasztás és a BKK adósságkonszolidációja (2. ábra) is. Ezeket kiszűrve a mutatóból, a vállalati hitelek éves növekedési üteme 1,1 százalékot tett volna ki márciusban. A kkv-szektor hitelei

3. ábra: Új vállalati hitelek a teljes hitelintézeti szektorban

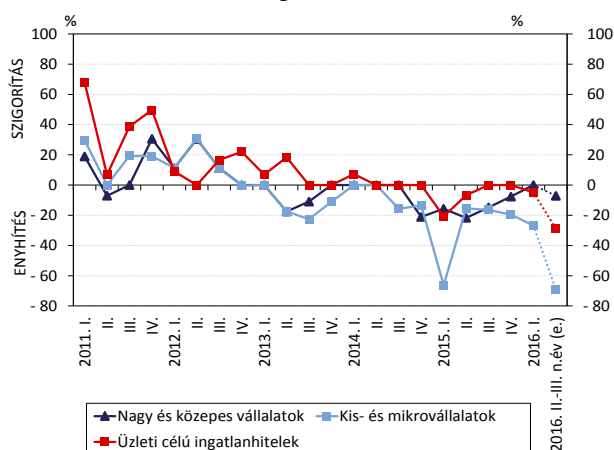
Forrás: MNB.

4. ábra: Hitelezési feltételek változása a vállalati szegmensben

Megjegyzés: A szigorítást és enyhítést jelző bankok arányának különbsége piaci részesedéssel súlyozva. Forrás: MNB, a bankok válaszai alapján.

5. ábra: Hitelezési feltételek változása a vállalati részszegmensekben

Megjegyzés: A szigorítást és enyhítést jelző bankok arányának különbsége piaci részesedéssel súlyozva. Forrás: MNB, a bankok válaszai alapján.

továbbá 3,4 százalékkal bővültek éves összevetésben.

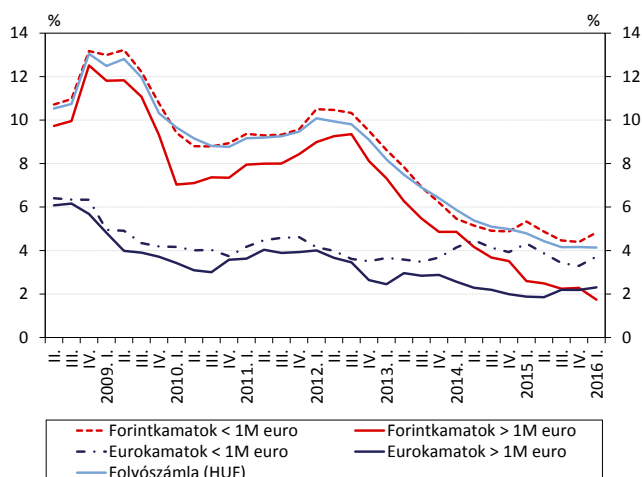
Mérsékeltelen alakult az első negyedéves új szerződéskötések volumene. A hitelintézeti szektor 378 milliárd forint értékben kötött új vállalati hitelszerződéseket az első negyedévben (3. ábra). Ez a megelőző évek azonos időszakához képest jelentős csökkenést jelent, ami részben a 2015. év végére előrehozott szerződéskötésekkel magyarázható. A Növekedési Hitelprogram harmadik, kivezető szakaszának keretein belül szerződött hitelek mintegy 17 milliárd forintot értek el. Utóbbi a program megváltozott feltételeihez való alkalmazkodáson felül szezonálitással is magyarázható, ugyanis az év első negyedévében jellemzően alacsonyabb a beruházási hitelek kibocsátása (és folyósítása is), a program harmadik szakaszát pedig már csak erre a célra vehetik igénybe a vállalatok. Az új szerződéskötéseken belül mintegy 287 milliárd forint értékű forinthitel és 91 milliárd forintnyi euróban denominált hitel kibocsátására került sor. A rövid lejáratú hitelek részaránya 53 százalékra nőtt a teljes új hitelkihelyezéseken belül.¹

A várakozásokkal összhangban tovább enyhültek a vállalati hitelfeltételek. A Hitelezési felmérésre adott válaszok alapján a bankok nettó² 11 százaléka enyhített vállalati hitelfeltételein (4. ábra). A sztenderdek enyhítését a bankok legnagyobb arányban a kis- és mikrovállalatok szegmensében jelezték (5. ábra). A hitelezési sztenderdek közül a bankok legnagyobb arányban a hitelkamat és a forrásköltségek közötti felár és a kockázatosabb hiteleken lévő prémium feltételein enyhítettek. A válaszadó intézmények az enyhítéshez hozzájáruló tényezők között a gazdasági kilátások javulását emelték ki a legnagyobb arányban. A bankok válaszai között megjelentek továbbá a piaci részesedési célok, és a kockázati tolerancia megváltozása is. Utóbbi a bankok nettó értelemben vett 32 százaléka említette meg, ami hasonlóan széles körben 2008 óta nem került megjelölésre – ennek ugyanakkor előreláthatóan az elkövetkező negyedévekben lesz érzékelhető pozitív hatása. Mindezek alátámasztják azt a korábbi feltételezést, miszerint a bankadó 2016. januári csökkentése és a hitelezési aktivitáshoz kötött kamatcsereügylet (HIRS) bevezetése érdemben elősegíthetik a hitelezési feltételek lazítását. Előretekintve a válaszadók nettó 20 százaléka helyezte kilátásba a hitelezési feltételek általános lazítását, míg nettó 49 százalékuk szerint tovább csökkenhet a hitelkamat és a

¹ Az állományi átlagos futamidő hosszabbodásával csökken a hitelek megújítási szükséglete, ami a hitelállomány változatlanlansága mellett is a bruttó kibocsátás mérséklődésének irányába hat.

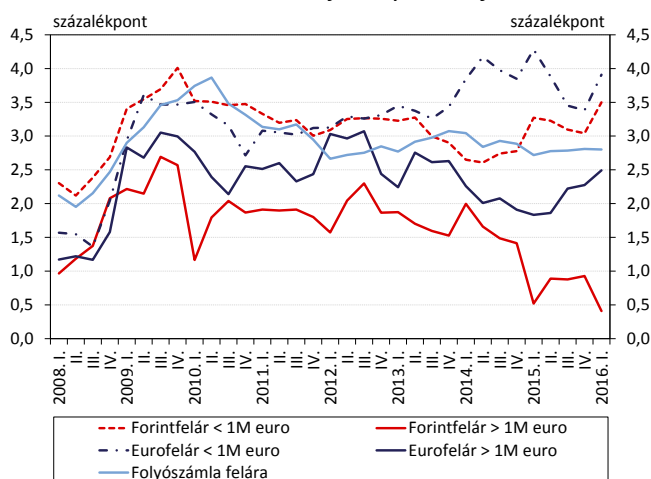
² A szigorító és enyhítő bankok különbsége piaci részesedéssel súlyozva.

6. ábra: A vállalati új kihelyezések kamatlába

Megjegyzés: Változó kamatozású vagy maximum egy éves kamatfixálással rendelkező hitelek. Forrás: MNB.

7. ábra: A vállalati új kihelyezések felára

Megjegyzés: 3 hónapos BUBOR, illetve EURIBOR feletti felár. Változó kamatozású vagy maximum egy éves kamatfixálással rendelkező hitelek. Forrás: MNB.

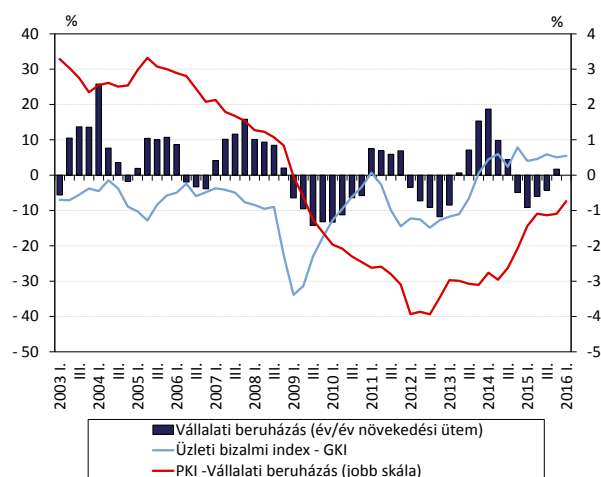
forrásköltségek közötti felár 2016 második és harmadik negyedévében. Az üzleti célú ingatlanhitelek szegmensében nettó 29 százalékos tervezett lazítást, amivel összhangban a szegmensbe irányuló kitettségek elkövetkező két negyedévi növelését nettó 51 százalékos tervezi.

Csak a nagy összegű forinthitelek finanszírozási költsége mérséklődött a vizsgált időszakban. A piaci alapú új vállalati hitelszerződések³ kamatlába a nagy összegű forinthitelek esetében átlagosan 0,5 százalékponttal csökkent (6. ábra). Ennek kivételével a többi szegmensben némileg emelkedtek a finanszírozási költségek. Az 1 millió eurót meghaladó eurohitelek átlagos kamatszintje 0,1 százalékponttal nőtt. A nagy összegű eurohitelek átlagos kamatszintje így 2,3 százalékos ért el, meghaladva a forinthitelek átlagos 1,7 százalékos kamatszintjét. A kis összegű hitelek átlagos kamatszintje 0,4 százalékponttal nőtt mind az euro-, mind a forinthitelek esetében. A teljes kibocsátást tekintve a forinthitelek átlagos kamatlába így 0,4 százalékponttal csökkent a megelőző negyedévhez képest, amihez hozzájárul a nagy összegű hitelek teljes kibocsátáson belüli nagyobb részaránya is.

A kis összegű forinthitelek felára jelentősen növekedett. A referenciakamatként szolgáló 3 havi fedezetlen bankközi kamatláb (BUBOR) havi átlaga csupán márciusban csökkent 0,05 százalékponttal, így a kamatszintek változásait elsősorban a felárak alakulásai mozgatták. Az első negyedévi 1 millió euro feletti új vállalati forinthitelek átlagos felára 0,5 százalékponttal 0,4 százalékpontra csökkent, ezáltal historikus mélypontot elérve. Az ebben a szegmensben újonnan kibocsátott hitelek átlagos felára legutóbb 2003-ban ért el hasonló értéket. Ezzel szemben a kis összegű forinthitelek átlagos felára 0,4 százalékponttal emelkedett a negyedév folyamán (7. ábra). Az eurohitelek átlagos felára mindkét szegmensben emelkedett, a nagy összegű hitelek esetében 0,2 százalékponttal, míg a kis összegű hitelek esetében 0,5 százalékponttal. A folyószámlahitelek felára gyakorlatilag nem változott a negyedév során.

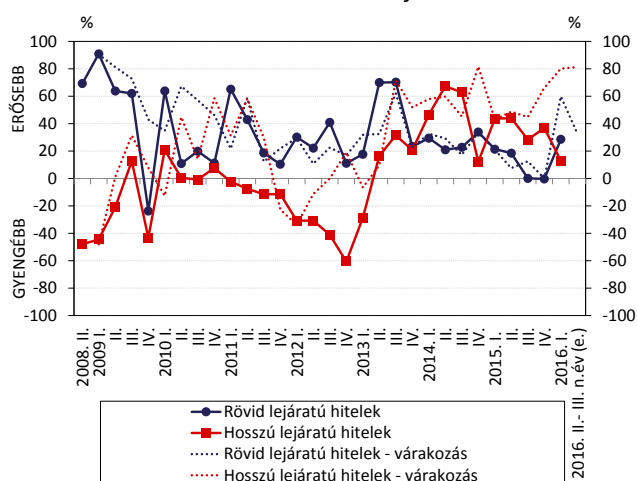
³ Az új szerződések esetében a változó kamatozású vagy maximum egyéves kamatfixálással rendelkező hitelek vizsgáljuk. Az NHP keretén belül folyósított hitelek többsége éven túli hitel, így az általunk vizsgált kamatlábakat csak a csekélyebb összegű éven belüli NHP-hitelek befolyásolják.

8. ábra: A PKI vállalati hitelezésre vonatkozó részindexe

Megjegyzés: A PKI-mutató részindexe mutatja a bankrendszer hitelezési tevékenységén keresztül hozzájárulását a vállalati állóeszköz-beruházás éves növekedéséhez. Forrás: MNB, GKI.

9. ábra: A hitelkereslet változása futamidő szerint

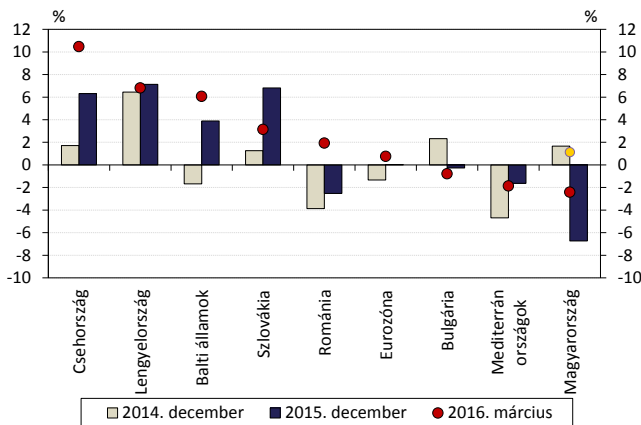

Megjegyzés: Az erősebb és gyengébb keresletet jelző bankok arányának különbsége piaci részesedéssel súlyozva. Forrás: MNB, a bankok választai alapján.

A bankrendszer hitelezési aktivitásával még mérsékelten kontrakciós hatású. 2016 első negyedében a Pénzügyi Kondíciós Index revideált módszertan alapján számított vállalati részindexe $-0,7$ százalékot tett ki (8. ábra), ami azt jelenti, hogy a vállalati beruházás éves változását $0,7$ százalékponttal csökkentette a bankrendszer hitelezésben tapasztalt kontrakciós viselkedése. Az újrászámított mutató alapján a bankrendszer növekedésre gyakorolt negatív hatása 2015-ben már mérséklődött, jelentősen megközelítve a reálgazdaságilag semleges szintet. A várakozásokat megragadó, GKI által publikált üzleti bizalmi index értéke az elmúlt 4 negyedévben továbbra is pozitív tartományban tartózkodott.

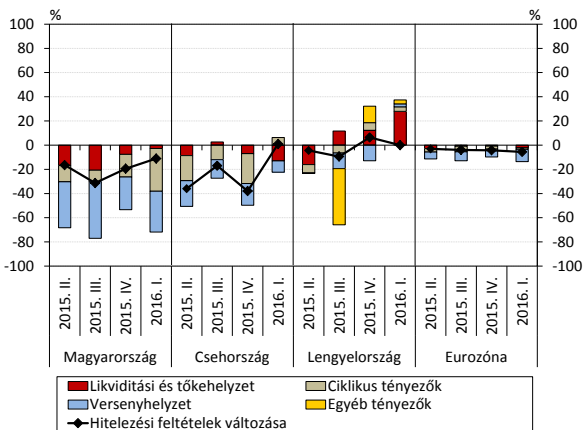
Tovább bővült a vállalati hitelek iránti kereslet. A Hitelezési felmérés keretein belül a bankok nettó értelemben vett 29 százaléka számolt be a vállalati hitelek iránti kereslet bővüléséről (9. ábra). A bővülő kereslet továbbra is a forinthiteleket célozta, azonban a bankok nagyobb aránya – nettó értelemben 29 százalékuk – számolt be a rövid lejáratú hitelek iránti kereslet szezonális hatásokon túli élénküléséről. A kereslet bővülését elsősorban a vállalatok megnövekedett forgóeszköz-finanszírozási igénye eredményezte. A hosszú lejáratú hitelek iránti keresletet a várakozásoktól elmaradó arányban, csupán a bankok 13 százaléka jelezte. Az üzleti célú ingatlanhitelek iránti kereslet trendszerű élénkülése azonban tovább folytatódott, ezen belül a válaszadók nettó 78 százaléka a lakásprojekteket finanszírozó hitelek iránti kereslet erősödéséről számolt be. Előretekintve továbbra a bankok 82 százaléka számít keresletbővülésre a hosszú lejáratú hitelek szegmensében, míg a rövid lejáratú hitelek esetében ugyanez az arány 33 százalékot tesz ki. A bankok várakozásai szerint a növekvő hitelkeresletet a tárgyi eszközökbe történő befektetések növekedése indukálhatja.

10. ábra: Vállalati hitelek tranzakció alapú éves növekedési üteme nemzetközi összehasonlításban

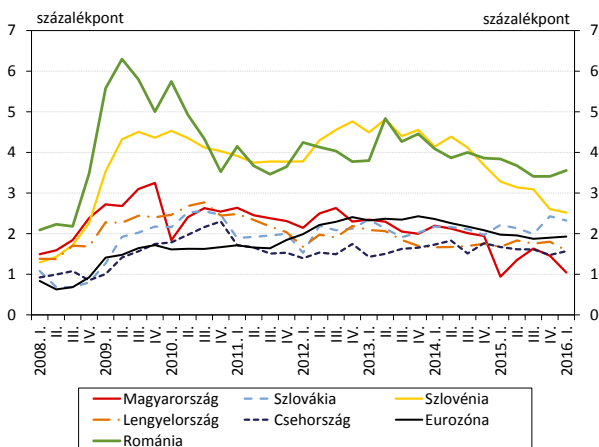
Megjegyzés: Sárgával Magyarország 2016. márciusi éves állományváltozása az egyedi tranzakciók hatásának kiszűrésével. Mediterrán országok: Görögország, Olaszország, Portugália, Spanyolország. Balti államok: Észtország, Litvánia, Lettország. Forrás: EKB, MNB.

11. ábra: Vállalati hitelek feltételeinek változása és a változás irányába ható tényezők nemzetközi összehasonlításban

Megjegyzés: Az egyes kategóriák értékei a tematikusan odatartozó tényezők számtani átlagaként adódnak. A pozitív értékek a feltételek szigorodását, a negatívak az enyhítést jelölik. Forrás: MNB, EKB, nemzeti jegybankok.

12. ábra: Kamatfelárak nemzetközi összehasonlítása hazai pénznyújtott vállalati hiteleknél

Megjegyzés: Éven belül változó kamatozású hitelek, így a fix 2,5 százalékpontos felárú NHP-hiteleket nem tartalmazza. Forrás: MNB, EKB, nemzeti jegybankok.

Nemzetközi kitekintés a vállalati hitelezésben

A régióban tovább bővült a vállalati hitelállomány. Az eurozónában összességében 0,8 százalékkal nőtt a vállalati hitelállomány 2015 és 2016 márciusa között. A centrumországok és a mediterrán országok vállalati hiteldinamikája közötti széthúzás az első negyedévben újra fokozódott. Előbbiekben átlagosan 2,2 százalékkal nőtt, míg utóbbiak esetében átlagosan 1,9 százalékkal csökkent az állomány. A viseigrádi országokban, a balti államokban és Romániában növekedett, míg Horvátországban, Szlovéniában és Bulgáriában csökkent a nem pénzügyi vállalatok által felvett hitelek állománya (10. ábra).

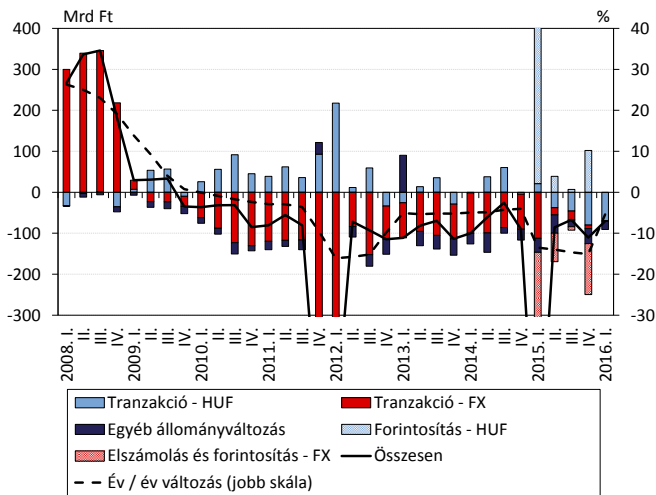
Az eurozónában valamelyest enyhültek a vállalati hitelfeltételek. Az eurozónában összességében enyhültek a vállalati hitelfeltételek, azonban nem volt egységes azok változása. A bankok Németországban, Olaszországban, Lettországban, Litvániában, Szlovákiában és Szlovéniában lazítottak, Görögországban, Franciaországban, Ausztriában és Máltán szigorítottak, míg a többi ország esetében lényegesen nem változtattak a sztenderdeken a negyedéves hitelezési felmérések alapján (11. ábra). A viseigrádi országokban Szlovákia kivételével lényegesen nem változtak a hitelkondíciók. Az enyhítés irányába ható tényezők között Európa-szerte továbbra is a versenyhelyzet fokozódása került legnagyobb arányban megemlítésre a hitelezési felmérésekben.

A régióban tovább csökkentek a vállalati hitelkamatok. A vállalati hitelek kamatai az eurozónában az első negyedévben lényegesen nem változtak. A régiós országokban, Magyarországot és Csehországot leszámítva átlagosan 0,2 százalékponttal csökkent a vállalati kamatok átlaga, utóbbiban 0,1 százalékponttal nőtt mind az átlagos felár, mind az átlagos kamat (12. ábra). A historikus mélypontot elérő forint hitelfelár már nemzetközi viszonylatban is kiugróan alacsonynak számít, amelyhez – a hitelfelvevők átlagos kockázati költségét is tartalmazva – a kiéleződő banki verseny és kockázatkerülés fokozottabb magyarországi érvényesülése mellett leginkább a benyújtott hitelkérelmek összetételhatása járulhatott hozzá.

3. HITELEZÉSI FOLYAMATOK A HÁZTARTÁSI SZEGMENSZEN

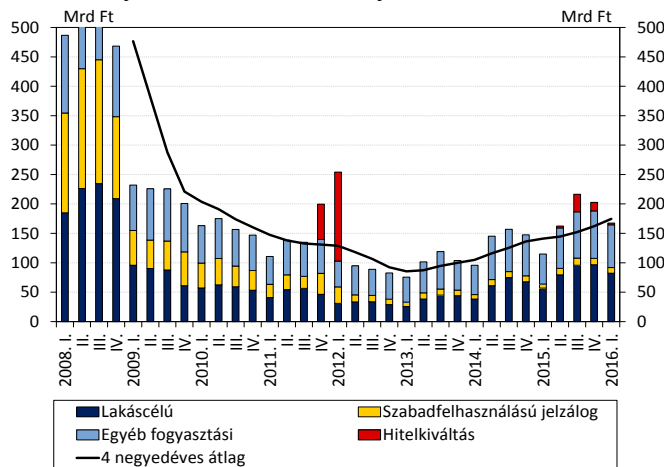
2016 első negyedében a háztartási hitelek állománya összesen 71 milliárd forinttal csökkent a folyósítások és törlesztések eredményeként. Így az első negyedév végére éves összevetésben 5,4 százalékkal csökkent a teljes hitelállomány, de eltekintve a 2015 során felmerült elszámolások és forintosítások bázishatásától, mindössze 4,5 százalékot tenne ki az állománycsökkenés éves üteme. A hitelintézeti szektor új szerződés kötéseinek volumene összesen 164 milliárd forintot tett ki a vizsgált időszakban, ami éves átlagban 24 százalékos növekedést jelent az előző év azonos időszakához viszonyítva. Az új kibocsátások volumene legnagyobb mértékben a lakáscélú hitelek esetében emelkedett az elmúlt egy évben. A Hitelezési felmérésre adott banki válaszok alapján összességében a lakás- és a fogyasztási célú hitelek feltételei is változatlanok maradtak az első negyedév során és a következő félévben sem várható a hitelfeltételek jelentős lazítása egyik szegmens esetében sem. Az új lakáscélú hitelek teljes hitelköltsége és kamatfelára szintén változatlan maradt a vizsgált időszakban. A felmérésben részt vevő bankok szerint a lakáshitelek iránti keresletbővülés az év elején elmaradt ugyan a várakozásoktól, előretekintve azonban teljes körűen élénkülést várnak. A Családok Otthonteremtési Kedvezményét idén többségében a már jelenleg is nagycsaládosok veszik igénybe, az érdeklődők fele tervezi a kedvezményes hitel felvételét.

13. ábra: A háztartási hitelállomány nettó negyedéves változása denomináció szerint

Megjegyzés: Szezonálisan nem igazított és árfolyamhatással gördített korigált nettó hitelállomány-változás. Az éves állományváltozás tartalmazza az elszámolás hatását. Forrás: MNB.

14. ábra: Új háztartási hitelek a teljes hitelintézeti szektorban

Megjegyzés: A hitelkiváltás csak a végtörlesztéssel és a forintosítással összefüggő kiváltásokat jelöli. Forrás: MNB.

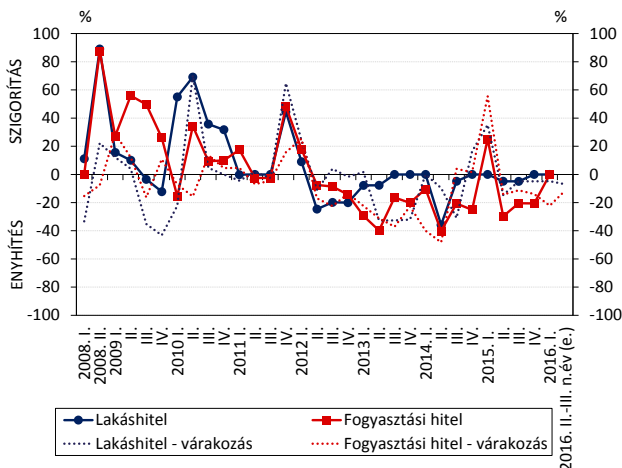
Hazai háztartási hitelezés

A háztartási szektorban folytatódott a hitelek állománycsökkenése a negyedév során. 2016 első negyedében a hitelintézetek háztartásokkal szembeni hitelállománya 71 milliárd forinttal csökkent a tranzakciók eredményeként (13. ábra). A hitelállományban történt leírások és átsorolások további 20 milliárd forintnyi mérséklődést eredményeztek a vizsgált időszakban. A törlesztések a forintbitelek esetében 69 milliárd forinttal, a devizahitelek esetében pedig 2 milliárd forinttal haladták meg a folyósításokat. A lakáscélú hitelek állománycsökkenése 39 milliárd forintot, az egyéb hiteleké 52 milliárd forintot tett ki.⁴ A tranzakció alapú éves állományleépülési ütem az előző negyedéves 15,1 százalékos értékről 5,4 százalékra változott. A mutató jelentős javulását bázishatás okozta, ugyanis kikerült a mutatóból a 2015 első negyedévi jelzáloghitel-elszámolás hatása. A gépjárműhitelek és a személyi kölcsönök elszámolásának és forintosításának kiigazításával az állománycsökkenés értéke 4,5 százalékot tenne ki.

Éves összevetésben folytatódott az új szerződés kötések volumenbővülése. A hitelintézetek új háztartási hitelszerződéseinek volumene (a forintosítással összefüggő hitelkiváltásoktól eltekintve) 164 milliárd forintot tett ki az első negyedévben (14. ábra). Az új hitelkihelyezések értéke az év eleji szezonális visszaesésnek megfelelően mintegy 12 százalékkal volt kevesebb az előző negyedévinél, azonban a négy negyedévi gördülő kibocsátás éves összevetésben 24 százalékkal nőtt. A lakáscélú hitelek esetében a növekedés éves üteme 36 százalékot tett ki, míg a szabadfelhasználású jelzáloghitelek kibocsátása 14 százalékkal, az egyéb fogyasztási hiteleké 13 százalékkal nőtt.

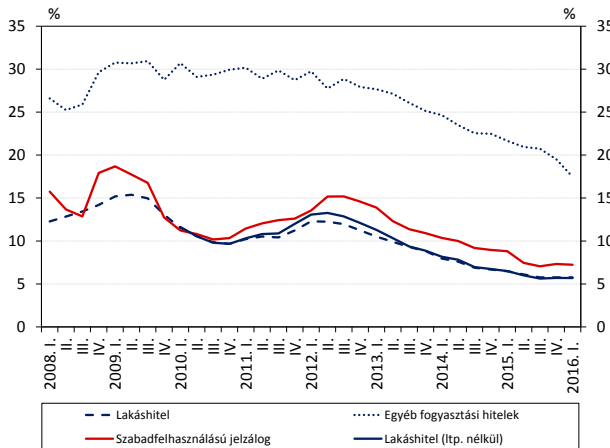
⁴ A nettó állományváltozás a tranzakciók és az egyéb állományváltozások (leírások, átsorolások) egyenlege.

15. ábra: A hitelezési feltételek változása a háztartási szegmensben

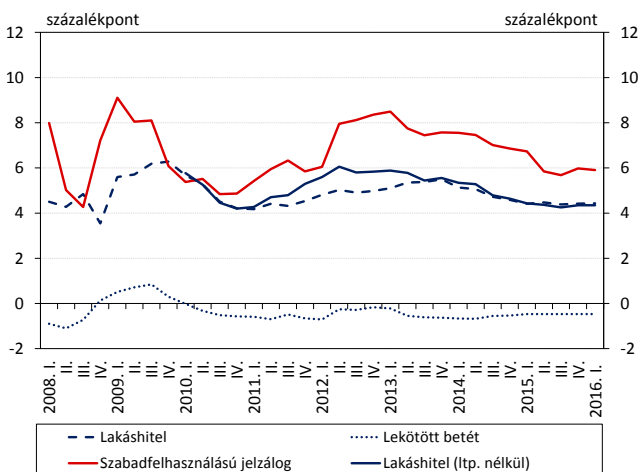
Megjegyzés: A szigorítást és enyhítést jelző bankok arányának különbsége piaci részesedéssel súlyozva. Forrás: MNB, a bankok válaszai alapján.

16. ábra: Az új háztartási hitelek THM-szintje

Megjegyzés: Új folyósítású hitelkamatok negyedéves átlaga. Forrás: MNB.

17. ábra: Az új háztartási hitelek kamatfelára

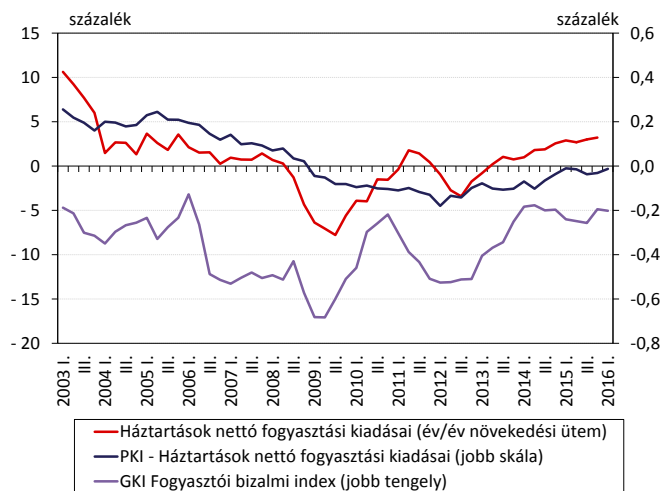

Megjegyzés: 3 hónapos BUBOR feletti kamatfelárak negyedéves átlaga. THM alapú felárak. Forrás: MNB.

A hitelezési feltételek sem a lakáscélú, sem a fogyasztási szegmensben nem enyhültek. A Hitelezési felmérésben részt vevő bankok válaszai alapján 2016 első negyedévében egyik hitelszegmensben sem történt enyhítés a hitelfeltételek összességében (15. ábra). A részfeltételeket tekintve a lakáshitelek esetében a hitelfolyósításért felszámított díjak emelése volt megfigyelhető a vizsgált időszakban – a válaszadó bankok nettó értelemben vett 36 százaléka változtatott –, míg a fogyasztási hitelek körében csak a felárak tekintetében történt némi enyhítés. A gazdasági kilátások és a lakáspiaci folyamatok a bankok mintegy egyharmada szerint már a lakáscélú hitelstandardok enyhítése irányába hatnak, ezzel párhuzamosan a fogyasztási hitelfeltételek lazítását részesedési célok és a versenyhelyzet alakulása indokolná. Előretekintve a piaci részesedési célok és a kockázati tolerancia emelkedése segítheti a lehetséges lazítást a válaszadó bankok szerint. Mindazonáltal a következő fél évre a banki válaszok alapján nem várható érdemi változás: nettó értelemben vett 11 százaléuk jelzett lazítást a fogyasztási hiteleken, a lakáscélú szegmensben azonban mindössze 7 százaléuk tervezi a feltételek enyhítését 2016 harmadik negyedévéig.

A lakáscélú hitelek költsége és felára változatlan maradt a vizsgált időszakban. 2016 első negyedévében nem történt változás a lakáscélú forintbitelek átlagos THM-szintjében és felarában sem: az új szerződések teljes hitelköltsége 5,8 százalékos (16. ábra), a 3 havi BUBOR feletti felár 4,4 százalékpontot tett ki március végén (17. ábra). A költségek a kamatozás módja szerint sem mutattak heterogenitást, a változó kamatkonstrukciójú lakáscélú hiteltermékek teljes hitelköltsége 4,9 százalékos, a fix kamatozású hitelek átlagos THM-szintje 6,5 százalékos állt a negyedév végén, december végi értékeikhez hasonlóan.

18. ábra: A PKI háztartási fogyasztási kiadásokra vonatkozó részindexe

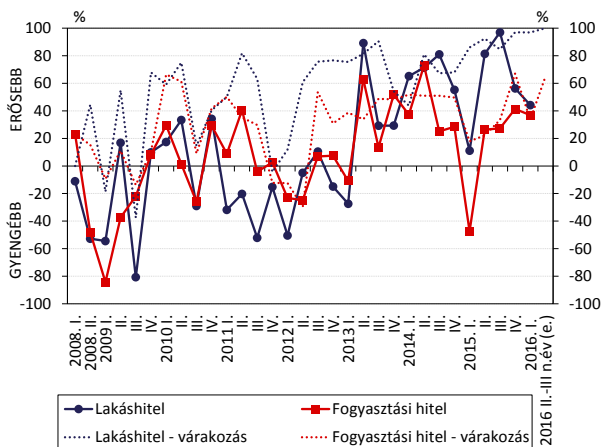

Megjegyzés: A PKI a bankrendszer hitelezési tevékenységén keresztüli hozzájárulását mutatja a háztartási fogyasztási kiadások éves növekedési üteméhez. Az ábrán technikai okokból a GKI-index századrészét tüntetjük fel. Forrás: MNB.

A pénzügyi közvetítőrendszer összességében továbbra is semleges hatást gyakorol a háztartási fogyasztásra. A háztartások fogyasztása éves összevetésben nőtt 2016 első negyedévében, a fogyasztói bizalom azonban nem folytatta az előző negyedévben megfigyelt javulást, így továbbra is a két évvel ezelőtti szinten mozog. A Pénzügyi Kondíciós Index fogyasztási kiadásokra vonatkozó részindexe alapján a pénzügyi közvetítőrendszer hatása a háztartások fogyasztására semleges (18. ábra).

A lakáshitelek iránti keresletbővülés az év elején is elmaradt a várakozásoktól, előretekintve azonban a bankok teljes köre élénkülést vár. Az első negyedévben a Hitelezési felmérésben részt vevő bankok nettó értelemben vett 44 százaléka jelezte a lakáshitelek iránti kereslet növekedését, míg 37 százaléuk a fogyasztási hitelek iránti kereslet bővülését (19. ábra). Előretekintve a válaszadó bankok mindegyike a lakáshitelek keresletének élénkülését várja a következő fél évben, valamint a fogyasztási hitelek esetében is bővülést vár a bankok nettó értelemben vett kétharmada. A lakáscélú hitelekkel kapcsolatos várakozásokat a Családi Otthonteremtési Kedvezmény elérhetővé válása is támogatja (lásd a keretes írást).

19. ábra: Hitelkereslet a háztartási hitelezési szegmensben

Megjegyzés: Az erősebb és gyengébb keresletet jelző bankok arányának különbsége piaci részesedéssel súlyozva. Forrás: MNB, a bankok válaszai alapján.

Keretes írás: A CSOK igénybevételével kapcsolatos tapasztalatok egy lakossági kérdőív alapján

A Családi Otthonteremtési Kedvezmény (CSOK) megváltozott feltételrendszerével 2016. február 11. óta érhető el. A támogatásra potenciálisan jelenleg azok jogosultak, akik családi állapotukat tekintve házasok vagy élettársi kapcsolatban élnek, továbbá van gyermekük, illetve ha nincs, akkor a pár legalább egyik tagja 18-40 év közötti és vállalna gyermeket a program feltételeinek megfelelően. Ez a kör jelenleg a hazai 4 millió háztartás mintegy 40 százaléka, 1,6 millió háztartás.

Családok Otthonteremtési Kedvezménye 2016-tól

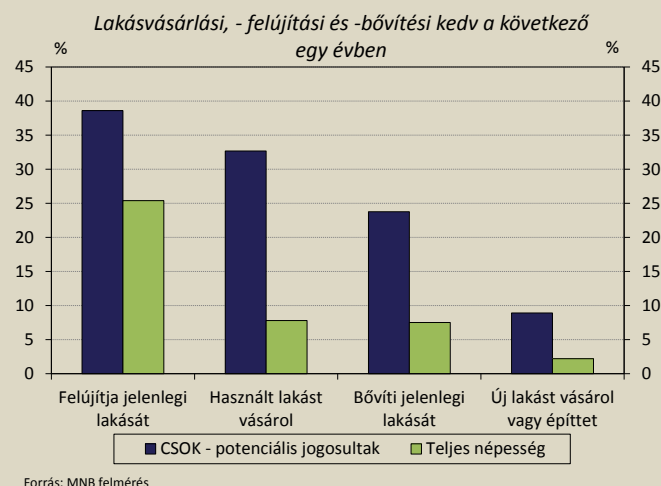
Gyermekek száma	Új lakás építése/vásárlása		Használt lakás vásárlása/bővítése
	Támogatás összege (Ft)	Igényelhető hitel összege (Ft)	Igénybe vehető támogatás (Ft)
1	600 000	-	600 000
2	2 600 000	-	1 430 000
3	10 000 000	10 000 000	2 200 000
3+	10 000 000	10 000 000	2 750 000

Forrás: MNB.

A CSOK kihasználtságára jelentős hatást gyakorol az elhúzódó válság hatására elhalasztott lakásvásárlási és felújítási kedvnek a konjunktúraérzettel párhuzamos erősödése. A teljes népesség 10 százalékanak vált aktuálissá a lakásvásárlás, ráadásul a potenciális CSOK-jogosultak körében ehhez képest lényegesen nagyobb az érdeklődés: használt lakás vásárlását egyharmaduk, új lakás vásárlását vagy építtetését 9 százaléuk tervezi a következő egy éven belül.

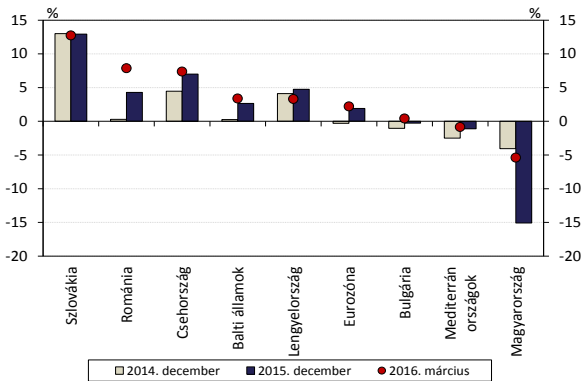
A program ismertsége kiemelkedően magas, a teljes népesség 94 százaléka hallott róla 2016 márciusára. Bár a lakosság rendkívül sokrétű információval rendelkezik, ezek sokszor töredezetek, főleg a feltételek tekintetében – emiatt sokan vélekedhetnek tévesen úgy, hogy nem felelnének meg a kritériumoknak.

A CSOK vissza nem térítendő támogatását a jelenlegi potenciális jogosultak 17 százaléka tervezi felvenni, ez azonban jelentős heterogenitást takar: kiemelkedően magas az igénybevételi hajlandóság például a háztartásbeliek és gyermekgondozási ellátásban részesülők között (ebben a szegmensben mintegy 40 százalékos volt az érdeklődés). A gyermekek számának emelkedésével nő a CSOK-felvételi kedv: a háromgyermekesek egyharmada, a négygyermekesek közel fele nyilatkozott úgy, hogy igénybe venné a támogatást. A vissza nem térítendő támogatás mellett kedvezményes hitel felvételét az érdeklődők közel fele tervezi igénybe venni, így az év folyamán ennek hatása már megjelenhet a kibocsátásban.

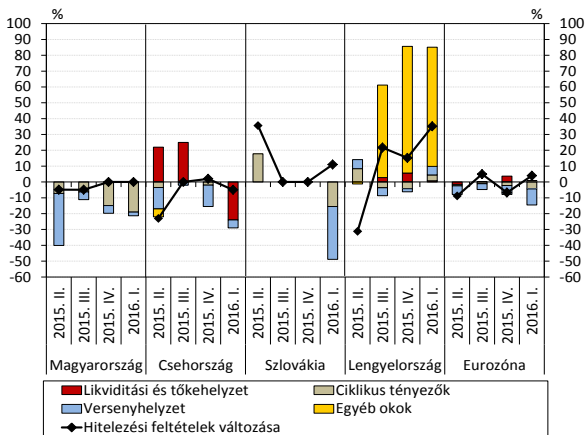
A CSOK-ra aktuálisan jogosultak és érdeklődők háztartásaiban átlagosan 2,2 gyermek van, tehát jellemzően azok látnak lehetőséget a programban, akik már most is nagycsaládosok. A gyermekvállalási kedvre gyakorolt hatásról összességében az mondható el, hogy 24 százaléuk lenne hajlandó a támogatás esetleges felvételekor a jelenleginél több gyermeket vállalni – ők is döntően egy gyermeket. A megelőlegezett CSOK kapcsán tett gyermekvállalás vonatkozásában a lakosság szerint jelentős kockázatként jelenik meg a munkaviszony és a párkapcsolat bizonytalansága, valamint a vállalt gyermekekhez kapcsolódó költségek. Ez alapján előreláthatóan a támogatást a közeljövőben igénybe vevő háztartások számára a vállalt gyermek(ek) meg nem születéséből adódó kockázat nem lesz jelentős mértékű. A program demográfiai hatását tehát várhatóan nem a megelőlegezett CSOK-igénylések indukálják, azonban még a családok igényléseit megelőzően, rövid távon is megjelenhet addicionális gyermekvállalás.

20. ábra: A háztartási hitelállomány tranzakciókból eredő éves állományváltozása nemzetközi összehasonlításban

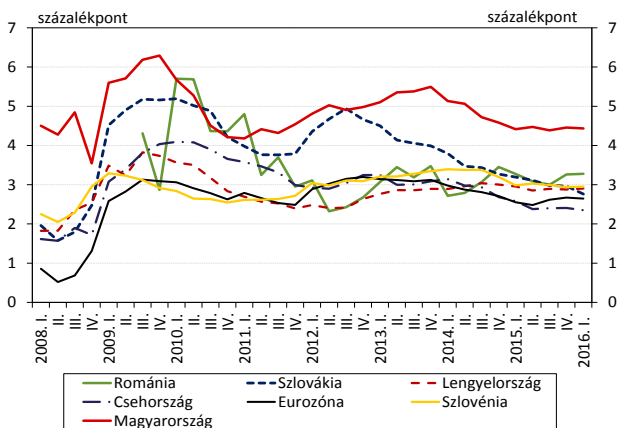
Megjegyzés: Mediterrán országok: Görögország, Olaszország, Portugália, Spanyolország. Balti államok: Észtország, Litvánia, Lettország. Forrás: EKB, MNB.

21. ábra: Lakáscélú hitelek feltételeinek változása és a változás irányába ható tényezők nemzetközi összehasonlításban

Megjegyzés: Az egyes kategóriák értékei a tematikusan odatartozó tényezők számtani átlagaként adódnak. A pozitív értékek a feltételek szigorodását, a negatívak az enyhítést jelölik. Forrás: MNB, EKB, nemzeti jegybankok.

22. ábra: A felár nemzetközi összehasonlítása a hazai pénzneben nyújtott lakáscélú hiteleknél

Megjegyzés: 3 hónapos bankközi kamat feletti, THM alapú felárak. Forrás: MNB, EKB, nemzeti jegybankok.

Nemzetközi kitekintés a háztartási hitelezésben

A közép-kelet-európai régió és az eurozóna háztartási adósságállománya is bővült. Az eurozónában az éves átlagos növekedési ütem 2016. első negyedév során 0,3 százalékponttal javult, így március végén 2,2 százalékot tett ki (20. ábra). Ez alapján a hitelezés tartós élénkülése figyelhető meg, bár a valutaövezeten belül heterogenitás jelentkezik: míg a tagállamok többségében éves összevetésben nőtt a háztartások adóssága, Lettországban és a mediterrán országokban továbbra is leépülés jellemzi a hitelállományt. A régióban a tranzakciók hatására dinamikusan bővült a háztartási hitelállomány: a Szlovákiában megfigyelhető 13 százalékos éves növekedés mellett Romániában 8, Csehországban 7, Lengyelországban 3 százalékkal növekedett a háztartási hitelezés. A régiós folyamatokat elsősorban az alacsony kamatkörnyezet és a lakosság növekvő rendelkezésre álló jövedelme határozza meg.

A lakáscélú hitelfeltételek kissé szigorodtak a régióban. Csehországban változatlanok maradtak, azonban Lengyelországban szabályozói okokból, Szlovákiában pedig a lakáspiaci folyamatok hatására szigorodtak a lakáshitelek feltételei (21. ábra). Az eurozóna országaiban összességében szintén szigorodtak a standardok: ugyan a versenyhelyzet alakulása a lazítás irányába hatott, az Európai Unió márciusban életbe lépett jelzáloghitel-direktívájának implementációja szigorításként jelent meg, különösen Németországban. Az Európai Központi Bank felmérése alapján a kereslet továbbra is tartósan élénkül: az alacsony kamatkörnyezet, a növekvő fogyasztói bizalom és a kedvező lakáspiaci folyamatok hatására immár harmadik negyedéve a bankok nettó értelemben vett egyharmada tapasztalt mérsékelt vagy jelentős emelkedést.

A lakáscélú hitelek átlagos felára többnyire változatlan maradt a régióban. A közép-kelet-európai régió országaiban Lengyelország kivételével csökkentek a lakáscélú hitelköltségek: Romániában és Szlovákiában 0,3 százalékpontos, Csehországban és Szlovéniában 0,1 százalékpontos mérséklődés volt megfigyelhető a hazai devizában kibocsátott lakáshitelek átlagos kamataiban 2016 első negyedévében. A kamatfelárak azonban többnyire nem követték ezt a mértékű csökkenést: Csehországban és Szlovákiában rendre 0,1 és 0,2 százalékponttal csökkentek, míg Romániában, Szlovéniában és Lengyelországban változatlanok maradtak a felárak (22. ábra). Az eurozónában a kamatok átlagos szintje 0,1 százalékponttal csökkent, a felárak azonban gyakorlatilag változatlanok maradtak. Összességében tehát a hazai kamatfelárak szintje továbbra is magas, és 1,8 százalékponttal haladja meg az eurozóna, valamint 1,6 százalékponttal a régió átlagát.

4. MELLÉKLET: MÓDSZERTANI MEGJEGYZÉSEK

Az elemzés alapját statisztikai adatok és a Hitelezési felmérés eredményei adják.

1. Hiteलगgregátumok és hitelkamatok adatai

A Magyar Nemzeti Bank törvény által meghatározott feladata statisztikai adatok közzéte a hitelintézeti rendszer működésére és az ország pénzügyi helyzetére vonatkozóan. Az MNB honlapján megtalálhatók az összeállított statisztikák, a fő adatokat bemutató sajtóközlemények és a statisztikák készítésének módszertani leírásai. A weboldal elérési címe:

<http://www.mnb.hu/statisztika>

2. Hitelezési felmérés

A Hitelezési felmérés segít feltárni, hogy a meghatározó hazai bankok hogyan látják, értékelik a piaci folyamatokat, illetve hogyan alakítják stratégiájukat és azon belül hitelezési politikájukat. A háztartási hitelekre vonatkozó felmérésben összesen 11 bank vett részt. A lakáshitelekkel kapcsolatos kérdésekre 9, a fogyasztási hitelezéssel összefüggően 11 bank és emellett 7 pénzügyi vállalkozás adott választ. A 2016 első negyedév végi adatok alapján a lakáscélú hitelállományra vonatkozóan a felmért intézmények a bankszektor 83 százalékát fedik le, míg a fogyasztási hitelek piacán 87 százalékát. A vállalati kérdőívet összesen 8 bank töltötte ki, ezek a vállalati hitelek piacán 79 százalékát képviselik, míg az üzleti ingatlanhitelekre vonatkozó kérdőívre válaszoló 7 bank piaci részesedése 90 százalék.

A felmérés minden szegmensben standard kérdőívűből áll. A visszatekintő kérdések 2016 első negyedévére (2015 negyedik negyedévéhez képest), az előretekintő kérdések a következő fél éves időszakra, azaz a 2016 második és harmadik negyedévét lefedő időszakra vonatkoznak (2016 első negyedévéhez képest). A mostani kérdőívet a hitelezési vezetők 2016. április 4. és 18. között töltötték ki.

A változás jelzésére a válaszadók százalékában kifejezett ún. nettó változás mutatót használjuk. Ezt úgy kapjuk, hogy a változást (szigorítást/növekedést/erősödést) jelzők piaci részesedéssel súlyozott arányából levonjuk az ellenkező előjelű változást (enyhítést/csökkenést/gyengülést) jelzők piaci részesedéssel súlyozott arányát.

A Hitelezési felmérés részletes eredményei és az ábrakészlet az alábbi linken található:

<http://www.mnb.hu/penzugi-stabilitas/publikaciok-tanulmanyok/hitelezesi-felmeres>

3. A Pénzügyi Kondíciós Index (PKI)⁵

A pénzügyi közvetítőrendszer működésére, állapotára, környezetére, teljesítményére számos mutató, így jelentős információs halmaz áll rendelkezésre. A pénzügyi rendszert érintő információk tömörítésére és az alapfolyamatok ábrázolására számos jegybank (köztük a Magyar Nemzeti Bank is) faktormodelleket alkalmaz, amelyek segítségével néhány változóban, úgynevezett faktorokban jeleníthető meg az akár több száz idősorban rejlő legfontosabb információ. Az anyagban több helyen is szerepeltetett PKI azt mutatja meg a faktormodell eredményeit felhasználva, hogy mennyi a bankrendszer hozzájárulása a reál GDP éves növekedési üteméhez.

A faktorelemzéshez használt adatbázist egyedi banki adatok alkotják, mégpedig a legnagyobb kilenc bank és a bankrendszer többi részének bizonyos összevont mutatói. A 10 bankból álló panel adatbázisból a következő mutatók kerültek bevonásra a faktorelemzés során:

- Likviditás:
 - likvid eszközök a mérlegfőösszeg arányában
 - stabil források a mérlegfőösszeg arányában
 - devizaswap-állomány a mérlegfőösszeg arányában

⁵ Hosszú, Zs. (2016): The impact of credit supply shocks and a new FCI based on a FAVAR approach, *MNB Working Papers* 2016/1, Magyar Nemzeti Bank.

- Tőke:
 - saját tőkeáttétel
 - anyabanki tőkeáttétel
 - tőkepuffer a mérlegfőösszeg arányában
- Kockázat:
 - nemteljesítő portfólió arányának változása
 - értékvesztés állományarányos eredményrontó hatása
 - kockázattal súlyozott eszközök a mérlegfőösszeg arányában
 - kamat- és jutalékjövedelem a mérlegfőösszeg arányában

A faktorelemzésnél kérdésként merül fel, hogy pontosan hány becsült változó képes megragadni az adatokban lévő lényeges információkat. A faktorok makrogazdasági változókra gyakorolt hatása alapján döntöttük el ezt a kérdést: egy VAR (vektor autoregresszív) modellbe illesztve az első két pénzügyi faktor bizonyult szignifikánsnak. Ez a két faktor egyúttal a banki adatok varianciájának mintegy 50 százalékát magyarázza.

A faktorok és a VAR-modell becslése Koop és Korobilis (2014)⁶ cikkében szereplő módszertan alapján történt. A faktorok és az eredeti változók közötti kapcsolat alapján az egyik faktort a bankok hitelezési képességét leíró, a másikat a hitelezési hajlandóságot megragadó mutatóként értelmeztük, ugyanakkor a faktorok szintjének nincs, csak az időbeli változásuknak van jelentősége, tehát egy-egy adatpont önmagában nem informatív. Ezért a két faktor makrogazdasági változókra gyakorolt hatása alapján számszerűsítettük a végső PKI-t. A FAVAR-becslés alapján a hitelezési hajlandóság faktora a válság után a hitelállományok alakulását szignifikáns módon befolyásolta, ellentétben a képességet mérő faktorial. Így a PKI-t a hitelezési hajlandóság faktor GDP-re gyakorolt hatásaként azonosítottuk. A mutató értelmezése a korábbi PKI-hoz nagyon hasonló, a bankrendszer hitelezési tevékenységén keresztüli hozzájárulását mutatja a GDP éves növekedési üteméhez. Azaz, ha például a PKI 1-es értéket mutat, a GDP éves növekedéséből egy százalékpont tudható be a bankrendszer hitelezési aktivitásának.

A VAR-modell felhasználásával a PKI teljes GDP-re gyakorolt hatása mellett részindexek is számíthatók. A PKI vállalati hitelezésre vonatkozó részindexe mutatja a bankrendszer hitelezési tevékenységén keresztüli hozzájárulását a vállalati állóeszköz-beruházás éves növekedési üteméhez. A PKI háztartási fogyasztási kiadásokra vonatkozó részindexe a bankrendszer hitelezési tevékenységének a háztartási fogyasztás éves növekedési üteméhez való hozzájárulását számszerűsíti.

⁶ Koop, G. és Korobilis, D. (2014): A new index of financial conditions, *European Economic Review*, 71. évf., 101–116. o.

HITELEZÉSI FOLYAMATOK

2016. május

Nyomda: Prospektus–SPL konzorcium

8200 Veszprém, Tartu u. 6.

